

For regular students: $2\frac{1}{2}$ Hours

Total Marks: 80

For IDOL Students: 3 Hours

Total Marks: 100

Please check whether you have got the right question paper.

N.B:

For regular students:

1. Attempt **any four** questions from question no.1 to 8.
2. **All** questions carry equal marks. (20 marks each)
3. Use of simple calculator is allowed.

For IDOL students:

1. Attempt **any four** questions from question no.1 to 8.
2. Attempt **any one** questions from question no.9 to 10.
3. **All** questions carry equal marks.
4. In all attempt **five** questions.
5. Use of simple calculator is allowed.

- Q1. Discuss meaning of research and analyse positivistic perspectives. 20
- Q2. Analyse the historical approach with reference to its sources of data collection and limitation. 20
- Q3. Discuss in detail the process of conducting interview for collecting data. 20
- Q4. Discuss the significance of case study as an approach to social research. 20
- Q5. Present the meaning and significance of sampling. Discuss the important types of probability sampling. 20
- Q6. a) Explain mean and median as measures of central tendency. 08
 b) Compute mean, median, mode for the data given below: 12

Class	Frequency
0-10	→ 2
10-20	→ 4
20-30	→ 18
30-40	→ 22
40-50	→ 20
50-60	→ 16
60-70	→ 09
70-80	→ 09
100	

OR

Q6. Explain the following diagrams and graphs. 20
 a) Bar diagram b) Ogive c) Histogram

Q7. a) What is standard deviation? What are its merits and demerits? 08
 b) Compute the standard deviation for the following data: 12

Class	Frequency
18-20	→ 03
20-22	→ 09
22-24	→ 11
24-26	→ 16
26-28	→ 48
28-30	→ 10
30-32	→ 03
	100

Q8. Write short notes on **any two**: 20
 a) Content analysis
 b) Descriptive design
 c) Focus group discussion
 d) Action research

For IDOL students only:

Q9. Explain observation as a technique of social research. Pointout its advantages and disadvantages. 20

Q10. What is a questionnaire? Discuss its importance and the various considerations while constructing a questionnaire. 20

मराठी रुपांतर

नियमित विद्यार्थ्यांसाठी – [वेळ : २:३० तास]

[एकूण गुण : ८०]

दूरस्थ व मुक्त अध्ययन विद्यार्थ्यांसाठी – [वेळ: ३ तास]

[एकूण गुण: १००]

नियमित विद्यार्थ्यांसाठी:

- सूचना: १. प्रश्न क्र. १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. साधा केल्व्युलेटर वापरास परवानगी आहे.

दूरस्थ व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी:

१. प्रश्न क्र. १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
२. प्रश्न क्र. ९ व १० पैकी कोणतेही एक प्रश्न सोडवा.
३. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
४. सर्व मिळून पाच प्रश्न सोडवा.
५. साधा केल्व्युलेटर वापरास परवानगी आहे.

- प्र १) संशोधनाच्या अर्थाची चर्चा करा आणि प्रत्यक्षतावादी दृष्टिकोण सविस्तर सांगा. (२०)
- प्र २) ऐतिहासिक संशोधन पद्धतीची माहिती संकलनाचे मार्ग आणि त्यांच्या मर्यादेच्या संदर्भात विश्लेषण करा. (२०)
- प्र ३) माहिती संकलनासाठी मुलाखतीचे आयोजन ह्या प्रक्रियेची सविस्तर चर्चा करा. (२०)
- प्र ४) सामाजिक संशोधनातील एक दृष्टिकोण म्हणून व्यष्टी अध्ययन पद्धतीच्या महत्त्वावर चर्चा करा. (२०)
- प्र ५) नमुना पद्धतीचा अर्थ आणि महत्त्व सांगा. संभाव्य नमुना पद्धतीचा महत्त्वाच्या प्रकारांवर चर्चा करा. (२०)
- प्र ६) अ) केंद्रीय प्रवृत्तीची मापक म्हणून मध्यमा आणि मध्यगा स्पष्ट करा. (०८)
ब) पुढील सारणीतून मध्यमा, बहुलक आणि मध्यगा शोधून काढा. (१२)

वर्ग	वारंवारिता
०-१०	→ २
१०-२०	→ ४
२०-३०	→ १८
३०-४०	→ २२
४०-५०	→ २०
६०-६०	→ १६
६०-७०	→ ०९
७०-८०	→ ०९
	१००

किंवा

प्र ६) खालील दिलेल्या घटकांची आकृती आणि आलेख काढा. (२०)
 अ) स्तंभ लेखन ब) ओगीव क) हिस्टोग्राम

प्र ७) अ) प्रमाण विचलन म्हणजे काय? त्याचे गुणदोष सांगा. (०८)
 ब) खालील सारणीच्या आधारे प्रमाण विचलन पूर्ण करा. (१२)

वर्ग	वारंवारिता
१८-२०	→ ०३
२०-२२	→ ०९
२२-२४	→ ११
२४-२६	→ १६
२६-२८	→ ४८
२८-३०	→ १०
३०-३२	→ ०३
	१००

प्र ८) दोहोंवर टिपा लिहा. (२०)
 अ) आशय विश्लेषण
 ब) विस्तृत आराखडा
 क) लक्ष्यगट केंदी चर्चा
 ड) कृती संशोधन

दूर व मुक्त विद्यार्थ्यांकरिता

प्र ९) निरीक्षणाचे फायदे – तोटे नमूद करून, ते एक सामाजिक संशोधनाचे तंत्र असल्याचे स्पष्टीकरण करा. (२०)

प्र १०) प्रश्नावली म्हणजे काय? तिचे महत्त्व सांगा आणि प्रश्नावलीची बांधणी करताना कोणते विविध नियम लक्षात घ्यावे लागतात याची चर्चा करा. (२०)
